

וגניבות ממון וגנבת דעת הבריות, אע"פ שעיקר האזהרות על גניבת נפשות דבר הלמד מעניינו כמו שלמדה ז"ל עכ"ל, ובזה ניחא דהגם שנאמר זה לעם נכון וחכם וצדיקים ודור המדבר דור דעה היו, ואיך נאמר להם סתם לא תרצח וכו' דמ"מ נאמר להם כל זה והיינו דלכל אחד כפי מדריגתו שייך בו נמי קצת לא תרצח ולא תנאף ולא תגנוב, כי ג"כ בדקות הכתוב מדבר, כל מה ששייך לכל אחד ואחד לפי מצבו.

והנה כאן כתיב לא תענה ברעך עד שקר ויכול להרוג את חברו בעדות שקר או להזיקו, ובשניות כתיב לא תענה ברעך עד שוא, ועיי"ש רמב"ן שכתב וביאר ולא תענה ברעך עד שוא לאסור להעיד על חברו אפילו דבר שאינו כלום ולא יתחייב בו כלום בבי"ד כגון שיעיד אמר פלוני ליתן לזה מנה ולא קנו מידו, כי שוא דבר בטל, והוסיף ביאור בדבור ולא תחמוד, שהקדים האשה בעבור כי יצר לב האדם רע מנעוריו באשה יותר מן הכל, (והקדים האשה, היינו דבדברות ראשונות כתיב קודם לא תחמוד בית רעך ואח"כ אשת רעך והיינו כמש"כ שם הראב"ע ורמב"ן דזהו הדרך ארץ לבנות קודם בית ואח"כ ישא אשה להביאה אל ביתו, אבל במשנה תורה הזכיר האשה תחילה כי הבחורים יתאוו לשאת אשה תחילה או שחמדת האשה האיסור הגדול שבהם עכ"ל וי"ל דעכשיו לאחר שחטאו בעגל נשתנה הדבר שיתאוו לאשה תחילה שלא כדרך הראוי, אבל בדברות הראשונות עדיין היו הם במדריגת דרך ארץ הראוי להקדים בית לאשה, וג"כ שנחשדו קודם על בית, שידעו שהאשה היא האיסור הגדול ביותר ודבר מקל אל הכבוד).

ובתב וביאר כי יכנס בכלל החמדה אפילו התאוה (והיינו דלאו לא תחמוד עובר רק באם עשה מעשה השתדלות ליקח החפץ ובלי שיקח החפץ אינו עובר על לא תחמוד, אבל כאן כתיב לא תתאוה שעובר ג"כ על החמדה בלב בלבד) כי אם יתאוה לגזול מחברו דבר מכל אשר לו ולא יוכל לעשות כן כי חברו תקיף ממנו או שיש אימת מלכות במקומו עובר בלאו הזה וכו'.

עכ"ל, וחזינן שהכל מונח בהלאוין, דבמשנה תורה ביאר שכלול ג"כ לא תתאוה בלא תחמוד, ונהי דלא תחמוד עובר רק בשלקח החפץ ממנו, מ"מ לאו דלא תתאוה עובר בהתאוה לחוד, וכן בלא תענה, אפילו לא הזיקו כלל אפילו דבר שאינו כלום אסור לו להעיד על חברו כי כל זה נכלל נמי בלא תענה, וכמו שכתבנו לעיל דאפילו דק מן הדק מונח ונכלל בו, דכל מה שהוא אדם ואפילו לצדיקים וחסידים שייך דק מן הדק הלא תרצח ולא תנאף ולא תגנוב וכו'.

ל"א תחמוד וכו'

(כ יד) רב) ועיינן ראב"ע לא תחמוד, אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה איך יהי אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו ועתה אתן לך משל דע כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה והוא ראה בת מלך שהיא יפה לא יחמוד אותה בלבו שישכב עמה, כי ידע כי זה לא יתכן ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים שיתאוה שיהי לו כנפים לעוף השמים וכו' ככה כל משכיל צריך שידע כי אשה יפה או ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו רק כאשר חלק לו השם וכו' ואמרו חכמים בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא, ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד, ואמר שידע שאשת רעהו אסרה השם לו יותר היא נשגבה בעיניו מבת מלך בעיני הכפרי, על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו, לא יוכל לקחתו בכחו ומחשבותיו ובתחבולותיו, על כן יבטח בכוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו עכ"ל בקצור קצת.

ועיינן ספורנו לא תחמוד יהי הדבר אצלך לנמנע גמור כי הנמנע לא יחמדהו הטבע וכו' עכ"ל וזהו כדברי הראב"ע הנ"ל, והנה זה הנ"ל בא מכת האמונה שהכל בא לו מהשם ולכן מה שהשם לא נתן לו תו אין בידו להשיג זה ולכן שוב יש כח בהטבע שלא יחמוד לזה, דאין

אדם חומד ומתאוה חמדה להנמנע הגמור זה הלא תחמוד כן, נ דאם אדם הולך (אפיי כשיש קרח דק, ואז ו ויפול בנהר ויטבע, תאוותיו שלא יוכל לו הוא מלא פחד שמח בנהר, וכמור"כ זה הדב ויראת החטא אם יעב זהו גופא מסלק ממנו לזה, דהיר"ש מסלק היראה, והראב"ע והס האמונה שמאמין שה א"כ זהו דבר הנמנע ו לדבר ו

רג) איברא דעדיין יוכל לו שהוא מתאוה שיהי נ וכמו שאנו מתפללין ואפילו הוא עני ואביו יוכל לקחתו בכחו ובמו הוא בלבו חומד שיהי זהו מותר לו לחשוב ול אבל האיסור לא תחמ להתתאוה לדבר וחפץ או ממונו של חברו, ו שידע הוא כמש"כ הו שאשת רעהו אסרה הו בעיניו מבת מלך בלב ה ולא ישים אל לבו לחמ שלו עכ"ל, הנה הדגיש האיסור, ליקח ולהתאו ועיינן כן בר' בחיי (י" המותרת הוא מי שחוכ נשואין, שהרי שנינו לא שדהו ועברו ואמתו ו הפרט דבר שא"א לו לב בעליו אף הכלל כן, יצא

מונח בהלאוין, דבמשנה
: לא תתאוה בלא תחמוד,
רק בשלקח החפץ ממנו,
עובר בהתאוה לחור, וכן
: הזיקו כלל אפילו דבר
העיד על חברו כי כל זה
זמו שכתבנו לעיל דאפילו
ל בו, דכל מה שהוא אדם
ים שייך דק מן הדק הלא
ף ולא תגנוב וכי.

(כ יד)
: תחמוד, אנשים רבים
זאת המצוה איך יהי אדם
זלכו כל מה שהוא נחמד
זן לך משל דע כי איש
זונה והוא ראה בת מלך
אותה בלבו שישכב עמה,
ן ואל תחשוב זה הכפרי
וגעים שיתאוה שיהי לו
:וי ככה כל משכיל צריך
ו ממון לא ימצאנו אדם
רק כאשר חלק לו השם
חיי ומזוני לאו בזכותא
לא, ובעבור זה המשכיל
ואמר שידע שאשת רעהו
: נשגבה בעיניו מבת מלך
א ישמח בחלקו ולא ישם
וות דבר שאינו שלו, כי
את לו, לא יוכל לקחתו
חבולותיו, על כן יבטח
שה טוב בעיניו עכ"ל
ר קצת.

ומוד יהי הדבר אצלך
הנמנע לא יחמדהו הטבע
הראב"ע הנ"ל, והנה זה
שהכל בא לו מהשם ולכן
תו אין בידו להשיג זה
ע שלא יחמוד לזה, דאין

אדם חומד ומתאוה למה שא"א לו להשיגו דאין
חמדה להנמנע הגמור, ובשם ביה"ל יש שהסביר
זה הלא תחמוד כן, מכח מדת היראה, ונתן משל,
דאם אדם הולך (אפילו למלאות תאוותו) על הנהר
כשיש קרח דק, ואז הוא מפחד שלא ישבר הקרח
ויפול בנהר ויטבע, אז זהו מסלק ממנו כל
תאוותיו שלא יוכל לחשוב כלל בהם ע"י שכולו
הוא מלא פחד שמתפחד על נפשו שלא יטבע
בנהר, וכמו"כ זה הדבר כאן, שע"י היראת העונש
ויראת החטא אם יעבור ע"ז הלאו דלא תחמוד,
זה גופא מסלק ממנו מחשבות וחשקת התאוה
לזה, דהיר"ש מסלק זה ממנו, וזהו בא ממדת
היראה, והראב"ע והספורנו הנ"ל הם דברו מכח
האמונה שמאמין שהכל הוא בהשגחה פרטית,
אי"כ זהו דבר הנמנע ואין בטבע שיחשוק ויתאוה
לדבר הנמנע גמור.

(ג) א"ב ר"ע דעדיין צ"ב, דנהי שידע כי לא
יוכל להשיג זה, מ"מ זהו בטבע
שהוא מתאוה שיהי לו ככה ויתן לו השם זה,
וכמו שאנו מתפללין חיים של עושר וכבוד,
ואפילו הוא עני ואביון מתפלל ככה, ונהי דלא
יוכל לקחתו בכחו ובמחשבותיו ותחבולותיו מ"מ
הוא בלבו חומד שיהי לו זה ג"כ לו ככה, הנה
זהו מותר לו לחשוב ולהתפלל שיהי לו ככה כן,
אבל האיטור לא תחמוד ולא תתאוה, זהו רק
להמתאוה לדבר וחפץ ששייך לרעהו כגון אשתו
או ממנו של חברו, בזה הוא האיטור, שצריך
שידע הוא כמש"כ הראב"ע וז"ל ואמר שידע
שאשת רעהו אסרה השם לו יותר היא נשגבה
בעיניו מבת מלך בלב הכפרי על כן ישמח בחלקו
ולא ישם אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו
שלו עכ"ל, הנה הדגיש דבר שאינו שלו, שזהו
האיטור, ליקח ולהתאוות למה ששייך לרעהו,
ועיין כן ברי' בחיי (י"ד) וכי ובכלל החמדה
המתרת הוא מי שחומד בת חברו לבנו דרך
נשואין, שהרי שנינו לא תחמוד בית רעך כלל,
שהו ועבדו ואמתו ושורו וחמורו פרט, מה
הפרט דבר שא"א לו לבוא ברשותך אלא כרצון
בעליו אף הכלל כן, יצא בתו-לבנך או בנו לבתך

שהוא יכול לבוא ברשותך שלא ברשות אביהם
עכ"ל והוא כן מדברי המכילתא כאן (י"ד) וא"כ
עצם האיטור הוא רק כשחומד להך דבר ששייך
לחבירו, אבל לחמוד ולהתאוות שיהי לו ג"כ כזה
כ"כ הרבה ממון וכיוצא בזה זה אינו האיטור של
לא תחמוד ולא תתאוה.

א"ב ר"ע דזהו נמי אסור משום מצות קדושים
תהיו, שלא ירבו המותרות וכמש"כ
הרמב"ן שם, שלא ישתקעו בתאוות ויהי נבל
ברשות התורה, שיאמר הלא זהו כשר ולמה לא
אמלא תאותי בזה הדברים, דזהו דרך האומות
העולם שכל חייהם הוא להרבות כל תאוותם
ולהנות בריבוי מן הכל מה שיש בידם שזהו היא
התכלית של חייהם, אבל איש הישראלי צריך
שידע שזהו אינו כלום ולא נברא לזה, ואדרבה
שאסור לו לרוץ ולהנות הרבה מכל התאוות,
ותשוקה זו להנות מכל התאוות זהו שמביאו לידי
כל החטאים ולכל הנסיונות הקשים ביותר, אלא
שיסתפק כמועט במה שיש לו, ויכוון שיהי בריא
לעבוד את ה', וכשאנו מתפללין על חיים של
עושר וכבוד, אנו ג"כ מתפללין תיכף על חיים
שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, וחיים שתהא
בנו אהבת תורה ויר"ש, והיינו שהך עושר לא
יזיק להם כלל, ושתבא ממנה בו אהבת תורה
ויר"ש, שיהי לו ממון הרבה ויחזיק תורה ויתן
צדקה ויצא ממנו כבוד שמים, וזהו המין העושר
שאנו מתפללין, ולא עושר כדי למלא תאוותינו
ורק שתצא ממנו כבוד התורה וכבוד השם יתב'.
ופי' ששם כל כחו ומחשבותיו רק כדי להרבות
הון ותאוותו אפילו שיהיו בתכלית הכשרות
וההיתר ולא יעבור על שום איטור, מ"מ כל
שהוא כן, הרי הוא משוקע ומשורש בחומריות
והוא הוא נבל ברשות התורה ועובר על קדושים
תהיו שיהיו פרושים מן התאוות, ויתדמו ליוצרים
מה הוא קדוש אף הם קדושים וזהו כי קדוש אני
ה' אלהיכם, ובודאי כי החמדה למלא כל תאוותיו
תגרום את הגזל וכל החטאים ולא יוכל כלל
להזהיר שיהיו רק בהיתר ובכשרות, כי הודיפה
אחר כל התאוות ושיהנה מן העולם מכל ההנאות
זהו אבן המכשול הכי גדול ששייך בעולם וזהו